

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνική Οικονομία

Ενότητα: Διάλεξη Τέταρτη

Κορρές Γεώργιος

Τμήμα Γεωγραφίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας.....	4
2.1 Διάλεξη Τέταρτη.....	4
2.1.1 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	4
2.1.2 ΚΑΜΠΥΛΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ.....	4
2.1.3 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ	6
2.1.4 ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ	7
2.1.5 Η ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	8
2.1.6 ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΙΣΟΤΙΜΙΕΣ	9
2.1.6.1 Συναλλαγματικές Ισοτιμίες και Εμπορικό Ισοζύγιο	9
2.1.7 ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	9
2.1.8 Μέτρα Αποκατάστασης της Ισορροπίας στο Ισοζύγιο των Εξωτερικών Πληρωμών	13

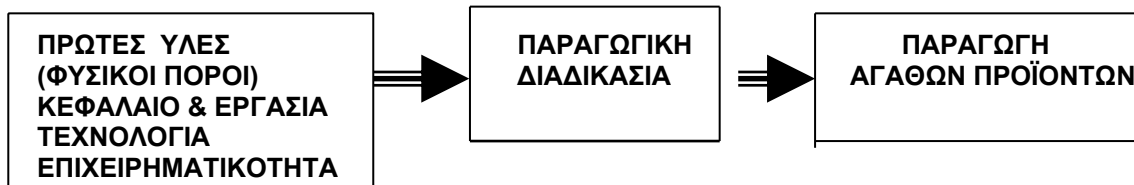
1. Σκοποί ενότητας

2. Περιεχόμενα ενότητας

2.1 Διάλεξη Τέταρτη

2.1.1 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Οι παραγωγικοί συντελεστές είναι τα μέσα που διαθέτει μια οικονομία για την ικανοποίηση των ανθρωπίνων αναγκών. Τα βασικά χαρακτηριστικά των παραγωγικών συντελεστών είναι (α) ότι είναι περιορισμένης ποσότητας, (β) είναι εύχρηστοι και (γ) μπορούν να συνδυασθούν με διάφορους τρόπους καθώς επίσης και να υποκατασταθούν μεταξύ τους για να παράγουν μια δεδομένη ποσότητα αγαθού.

Τα περιορισμένα μέσα στην οικονομία είναι οι **παραγωγικοί συντελεστές**. Παραγωγικοί συντελεστές είναι οι πηγές όπου δύναται να βασισθεί η παραγωγή διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών. Οι παραγωγικοί συντελεστές είναι η **εργασία** (labour), το **κεφάλαιο** (capital) και το **έδαφος** (land), (όπως για παράδειγμα είναι το υπέδαφος, το νερό, οι πρώτες ύλες κ.λ.π). Η εργασία (είτε ανθρώπινοι πόροι) δύναται να είναι πνευματική είτε μυϊκή. Ενώ με τον όρο κεφάλαιο θα εννοούμε όλους τους μή-ανθρωπίνους πόρους μιας οικονομίας.

Τελευταία προστίθεται σαν παραγωγικοί συντελεστές και η **επιχειρηματικότητα** και η **τεχνολογία**. Τους συντελεστές αυτούς καλούμε **οικονομικούς παραγωγικούς συντελεστές (inputs)**. Οι παραγωγικοί συντελεστές είναι περιορισμένοι και πρέπει να γίνεται η καλύτερη κατανομή αυτών για την παραγωγή των προϊόντων. Δηλαδή δοθέντος το σύνολο των διαθέσιμων παραγωγικών μέσων αναζητείται ο **άριστος συνδυασμός** για να επιτύχουμε την μεγαλύτερη ποσότητα του παραχθέντος προϊόντος.

2.1.2 ΚΑΜΠΥΛΗ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

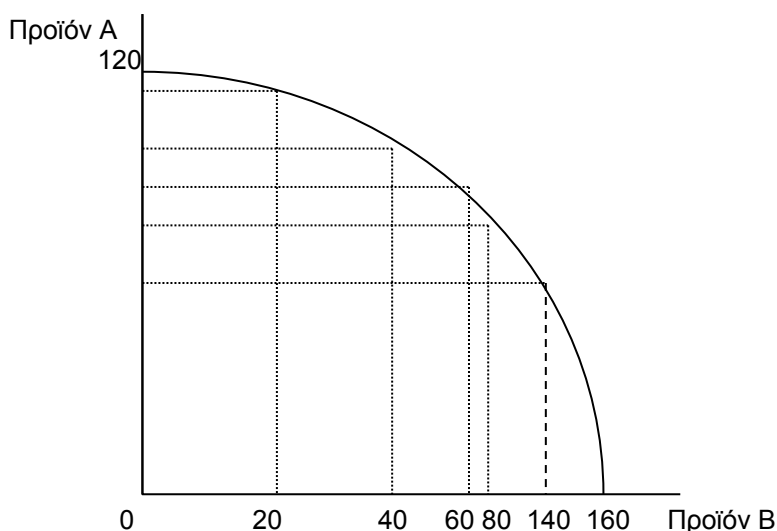
Έστω ότι υποθέτουμε με δεδομένη ποσότητα των παραγωγικών συντελεστών, ότι η οικονομία παράγει μονάχα δυο οικονομικά αγαθά (προϊόν Α και προϊόν Β). Οι δυνατοί συνδυασμοί για την παραγωγή των προϊόντων Α και Β δίδεται παρακάτω:

Έτσι για παράδειγμα εάν η οικονομία διαθέσει όλους τους παραγωγικούς συντελεστές για την παραγωγή του προϊόντος Α, τότε θα παραχθούν 160 μονάδες του προϊόντος Α και καθόλου από το προϊόν Β (συνδυασμός Α).

Πίνακας 1: Καμπύλη Παραγωγικών Δυνατοτήτων:

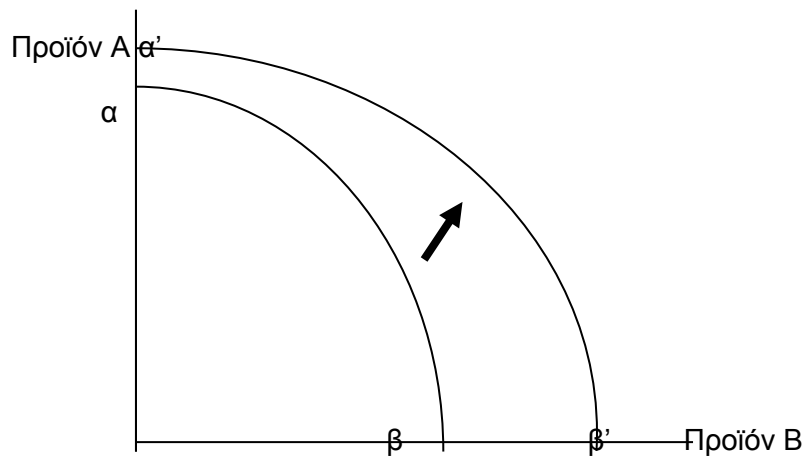
Συνδυασμοί	Προϊόν Α	Προϊόν Β
A	0	120
B	60	100
Γ	80	92
Δ	100	78
E	120	60
Z	140	40
H	160	0

Αντίθετα είναι δυνατή η παραγωγή του προϊόντος Β και καθόλου η παραγωγή του προϊόντος Α (συνδυασμός Η). Εάν η οικονομία αποφασίσει την παραγωγή διαφόρων συνδυασμών από τα δύο προϊόντα, τότε η μείωση της παραγωγής του ενός προϊόντος θα επιφέρει την απελευθέρωση παραγωγικών συντελεστών (κεφαλαίου, εργασίας, πρώτων υλών) που θα διατίθενται για την παραγωγή του δεύτερου προϊόντος. Τα διάφορα σημεία που προέρχονται από τους δυνατούς συνδυασμούς παραγωγής των δύο προϊόντων καλείται **καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων** και ουσιαστικά απεικονίζει την επιλογή για την ποσότητα παραγωγής μεταξύ των δύο προϊόντων. Οι διάφοροι δυνατοί συνδυασμοί (Β έως Ζ) σχηματίζουν την **καμπύλη των παραγωγικών δυνατοτήτων**, (δηλαδή το πρόβλημα της επιλογής μεταξύ των δυο προϊόντων Α και Β, για την παραγωγή περισσότερου --είτε λιγότερου-- προϊόντος Α και λιγότερου --είτε περισσότερου-- προϊόντος Β), όπως παρουσιάζεται στο ακόλουθο σχήμα:

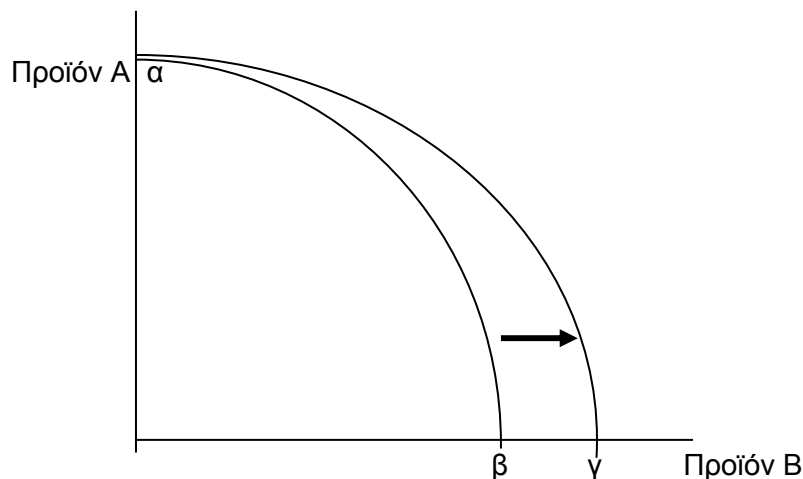

Σχήμα 4.2: Καμπύλη Παραγωγικών Δυνατοτήτων

Η αύξηση (μείωση) της *καμπύλης των παραγωγικών δυνατοτήτων* (λ.χ. λόγω της αύξησης των παραγωγικών συντελεστών ή της τεχνολογικής προόδου) θα μετατόπιση την *καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων* προς τα δεξιά (αριστερά). Η αύξηση (μείωση) της *καμπύλης των παραγωγικών δυνατοτήτων* δύναται να συμβεί είτε ισόρροπα, σχήμα 4.3, (και για τα δύο προϊόντα) είτε μονομερώς (για το ένα μονάχα προϊόν), σχήμα 4.4..

Σχήμα 4.3: Αύξηση των παραγωγικών δυνατοτήτων ισορροπία

Σχήμα 4.4: Αύξηση των παραγωγικών δυνατοτήτων για ένα προϊόν-

2.1.3 ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΥΚΛΩΜΑ

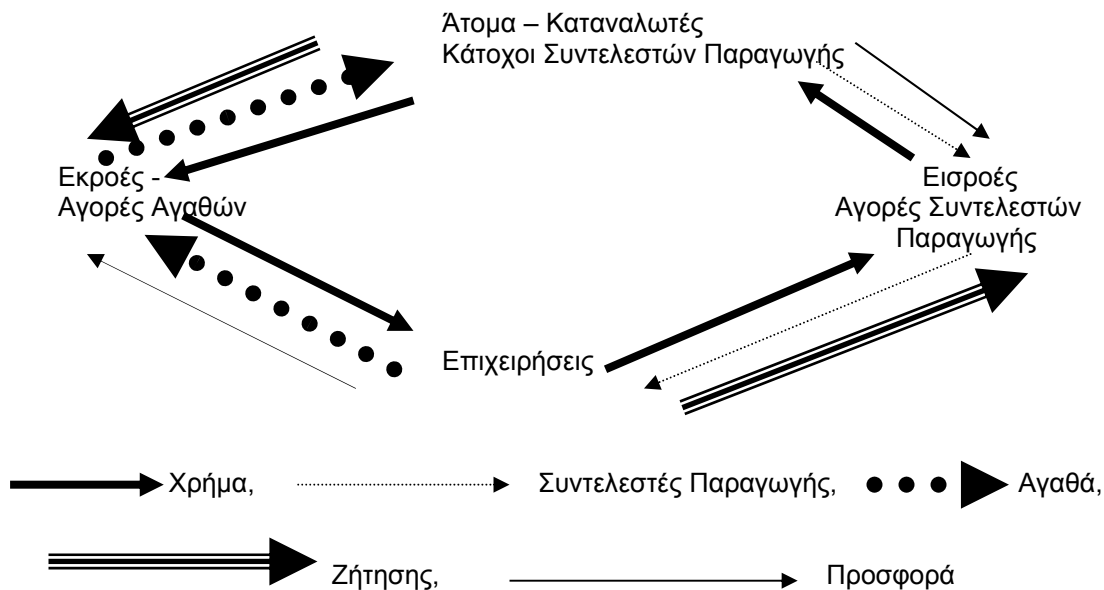
Οι οικονομολόγοι ενδιαφέρονται να αναλύσουν την συμπεριφορά των διαφόρων οικονομικών μονάδων. Οικονομικές μονάδες εννοούμε τα άτομα, τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών εννοούνται η αμοιβή της εργασίας, ο τόκος του κεφαλαίου κ.λ.π.

- Η τιμή για τις υπηρεσίες **εδάφους** καλείται **έγγειος πρόσοδος**
- Η τιμή για τις υπηρεσίες **κεφαλαίου** καλείται **πρόσοδος (τόκος)**
- Η τιμή για τις υπηρεσίες **εργασίας** καλείται **μισθός (ημερομίσθιο)**
- Η τιμή για τις υπηρεσίες του **επιχειρηματία** καλείται **αμοιβή του επιχειρηματία.**

Τα στοιχεία της οικονομικής δραστηριότητας είναι οι ανθρώπινες ανάγκες και οι παραγωγικοί συντελεστές. Τα χαρακτηριστικά των ανθρωπίνων αναγκών είναι ότι είναι ποικίλες μεταβάλλονται συνεχώς και είναι ακόρεστες όταν τις παίρνουμε σαν σύνολο. Οι ανθρώπινες ανάγκες διαφέρουν από κοινωνία σε κοινωνία, αλλά και

μεταξύ των ατόμων της ίδιας κοινωνίας. Σαν ανθρώπινες ανάγκες μπορούμε να θεωρήσουμε την ένδυση, την μόρφωση, και την αναψυχή. Τα κριτήρια που διαφοροποιούν τις ανθρώπινες ανάγκες μπορεί να είναι η ηλικία, η μόρφωση, και οι κλιματολογικές συνθήκες. Το μέγεθος των ανθρωπίνων αναγκών μιας κοινωνίας είναι δύσκολο να μετρηθεί και συνήθως χρησιμοποιούνται διάφοροι δείκτες, (όπως για παράδειγμα το κατά κεφαλή εισόδημα). Τις οικονομικές σχέσεις που απεικονίζονται μεταξύ των βασικών οικονομικών μονάδων (καταναλωτών και παραγωγών) στην οικονομία παρατηρούμε στο ακόλουθο σχήμα 1:

Σχήμα 1: Οικονομικό Κύκλωμα: Αγορές Αγαθών και Παραγωγικών Συντελεστών

Το ανωτέρω σχήμα παρουσιάζει τις κινήσεις των συντελεστών παραγωγής, των παραγομένων αγαθών, και του χρήματος μεταξύ των φυσικών προσώπων (καταναλωτών) και των νομικών προσώπων (επιχειρήσεων).

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει κάθε **οικονομικό υπόδειγμα** είναι τα ακόλουθα:

- (α) ποια προϊόντα και σε ποιες ποσότητες θα πρέπει να παραχθούν
- (β) κατά ποιο τρόπο θα πρέπει να οργανωθεί η παραγωγή ενός αγαθού
- (γ) πως πρέπει να κατανεμηθούν τα αγαθά στα άτομα της κοινωνίας
- (δ) κατά ποιο τρόπο πρέπει να διατηρηθεί και επεκταθεί η παραγωγική ικανότητα της οικονομίας.

2.1.4 ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Οικονομικά συστήματα, οι πλέον συνηθισμένες μορφές αναφέρονται στα συστήματα των **κεντρικών προγραμματισμένων οικονομιών** όπου ελέγχεται και προγραμματίζεται το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων (για παράδειγμα τα μέσα παραγωγής ανήκουν στο κράτος που αποφασίζει πόση ποσότητα θα παραχθεί και πώς θα διανεμηθεί) και των **καπιταλιστικών συστημάτων ή των μικτών συστημάτων της ελεύθερης αγοράς**, όπου τονίζεται η ελευθερία των ατόμων και

της οικονομικής δραστηριότητας (για παράδειγμα επιτρέπεται η ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής και η αγορά λειτουργεί κάτω από ανταγωνιστικές συνθήκες με παράλληλη δραστηριότητα κρατικού και ιδιωτικού τομέα και με την κρατική παρέμβαση).

2.1.5 Η ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι εξωτερικές οικονομικές συναλλαγές ορισμένων χωρών ελέγχονται αυστηρά από τις κυβερνήσεις τους, ενώ άλλων χωρών οι οικονομικές συναλλαγές είναι περισσότερο ελεύθερες καθώς επίσης οικονομικές συναλλαγές ορισμένων χωρών είναι πολύ ελεύθερες. Η νέα τάση που διαμορφώνεται, δηλαδή της «διεθνοποίησης» είτε της «παγκοσμιοποίησης» στοχεύει κυρίως στην κατάργηση των περιορισμών του εξωτερικού εμπορίου και της διεθνής κίνησης των κεφαλαίων (όπως για παράδειγμα για επενδύσεις, για αγορά χρηματιστηριακών τίτλων, κλπ).

Η παγκοσμιοποίηση και η διεθνοποίηση έχει εξελιχθεί σε κύριο θέμα και αντικείμενο των κοινωνικών επιστημών. Είναι κοινά αποδεκτό ότι ζούμε σε μια εποχή όπου το μεγαλύτερο κομμάτι της κοινωνικής ζωής προσδιορίζεται από τις παγκόσμιες διαδικασίες, όπως για παράδειγμα είναι οι εθνικές κουλτούρες, οι εθνικές οικονομίες. Είναι γενική η διαπίστωση της ταχείας και πρόσφατης οικονομικής παγκοσμιοποίησης. Μια παγκόσμια οικονομία προσδιορίζεται από το γεγονός ότι δημιουργείται ένα πλαίσιο σύγκλισης εθνικών οικονομιών, είτε εθνικών στρατηγικών. Η παγκόσμια οικονομία έχει αποκτήσει πλέον μια συγκεκριμένη διεθνή δυναμική που κυριαρχείται από τις δυνάμεις της αγοράς.

Η παγκοσμιοποίηση και η διεθνοποίηση των αγορών χρήματος και κεφαλαίων που συμβαίνουν τα τελευταία χρόνια που ακολουθούν ιδιαίτερα το φαινόμενο της διεθνοποίησης-παγκοσμιοποίησης και της απελευθέρωσης των αγορών των αγαθών, των υπηρεσιών, του παραγωγικού κεφαλαίου και των επιχειρήσεων. Η μεγάλη κινητικότητα του χρηματικού κεφαλαίου και η κυκλοφορία του ηλεκτρονικού χρήματος, και τελευταία των παραγώγων χρηματοοικονομικών μέσων σε όλες τις χώρες του κόσμου δημιούργησε ένα γενικευμένο φαινόμενο στην διεθνοποίηση των χρηματοοικονομικών αγορών.

Η συντριπτική πλειοψηφία των χωρών του κόσμου έχει επιλέξει ως μέσο οικονομικής ανάπτυξης της ανοικτή προς τον κόσμο οικονομία, γεγονός που αποδεικνύεται άλλωστε και από τις αποφάσεις των διεθνών οργανισμών, όπως για παράδειγμα του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου όπου εκπρόσωποι από 90 χώρες υπέγραψαν συμφωνία που προβλέπει την παγκόσμια απελευθέρωση των συναλλαγών (σε τράπεζες και χρηματιστηριακές εταιρίες) από τις αρχές του 1999.

Η σταδιακή μείωση των εμποδίων στην κυκλοφορία των αγαθών, των υπηρεσιών και του χρήματος σε παγκόσμια κλίμακα καθώς επίσης και η συνεχής προσπάθεια των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών να διεισδύσουν στις παγκόσμιες αγορές είτε με επενδυτικές δραστηριότητες είτε με εμπορικές πράξεις και συναλλαγές οδήγησε την παγκόσμια οικονομία σε μια ενιαία απελευθερωμένη και διεθνή αγορά χρήματος και κεφαλαίων, χρηματοοικονομικών μέσων και χρηματιστηριακών αξιών που εν συνεχεία επηρεάζουν την λειτουργία του νομισματικού και δημοσιονομικού τομέα κάθε χώρας.

2.1.6 ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΙΣΟΤΙΜΙΕΣ

2.1.6.1 Συναλλαγματικές Ισοτιμίες και Εμπορικό Ισοζύγιο

Υπάρχει άμεση ασυνέπεια και συσχέτιση μεταξύ των συναλλαγματικών ισοτιμιών και του εμπορικού ισοζυγίου. Η ισοτιμία των νομισμάτων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις εισαγωγές και τις εξαγωγές των χωρών και το αντίστροφο. Με απλά λόγια όταν το νόμισμα μας διολισθαίνει σε σχέση με τα ξένα νομίσματα τα εισαγόμενα προϊόντα ακριβαίνουν και η ζήτησή τους όπως είναι λογικό πέφτει, αντίστοιχα τα εγχώρια προϊόντα γίνονται περισσότερο ανταγωνιστικότητα. Από την άλλη πλευρά σε μία χώρα που το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αυξάνει η ζήτηση άρα και η τιμή των ξένων νομισμάτων μεγαλώνει.

Για παράδειγμα στην Ελλάδα, τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του συστήματος των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών 1973-1979 η εξαγωγική δραστηριότητα στην Ελλάδα αύξανε σε ρυθμούς ταχύτερους από την περίοδο 1962-1972 που ίσχυαν οι σταθερές ισοτιμίες. Αντίθετα στις βιομηχανικές χώρες ο ρυθμός αύξησης παρουσιάζει διαρκή επιβράδυνση από 9% την περίοδο 1962-1972 πέφτει στο 6,5% τα χρόνια 1973-1979 και υποχωρεί στο 1,8% την τριετία 1980-1983. Την περίοδο 1967-1972 ενώ έχουμε σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες η μέση ετήσια αύξηση των εισαγωγών είναι 7% και των εξαγωγών 8% ενώ το εμπορικό ισοζύγιο μεταξύ των δύο χωρών μεταβάλλεται ετήσιος κατά 16,2%. Την περίοδο 1973-1983 η ισοτιμία της δραχμής δολαρίου μεταβάλλεται κατά 10,88%, ενώ το ποσοστό μεταβολής των εξαγωγών, των εισαγωγών και του εμπορικού ισοζυγίου κυμαίνεται από 22%-28%. Την περίοδο 1984-1993 η μεταβολή των εξαγωγών είναι μεγαλύτερη από τις εισαγωγές ενώ η διαφορά ανάμεσα στις εισαγωγές και τις εξαγωγές είναι - 12,09%.

2.1.7 ΤΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Οι οικονομικές συναλλαγές μιας χώρας με άλλες χώρες συνεπάγονται πληρωμές της χώρας προς αυτές και εισπράξεις της χώρας από αυτές. Οι οικονομικές συναλλαγές των επιχειρήσεων, των ατόμων, των τραπεζών και των οικονομικών αρχών της χώρας με τον υπόλοιπο κόσμο παρακολουθούνται από την κεντρική τράπεζα (στην χώρα μας την Τράπεζα Ελλάδος). Το σύνολο των οικονομικών αυτών συναλλαγών που έχουν γίνει σε δεδομένη χρονική περίοδο παρουσιάζονται και καταγράφονται στο **ισοζύγιο των εξωτερικών πληρωμών**. Το ισοζύγιο των εξωτερικών πληρωμών, δηλαδή παρέχει μια εικόνα των υποχρεώσεων και των απαιτήσεων της χώρας από τις συναλλαγές της με το εξωτερικό σε κάποια δεδομένη χρονική στιγμή. Οι συναλλαγές καταχωρούνται στο ισοζύγιο με την *διπλογραφική είτε την λογιστική μέθοδο*. Στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών συμπεριλαμβάνονται διάφορα επιμέρους ισοζύγια. Για παράδειγμα, οι εισαγωγές και οι εξαγωγές αποτελούν το **εμπορικό ισοζύγιο**. Τα εμβάσματα (τουριστικά, μεταναστευτικά) καθώς επίσης οι μεταβιβάσεις αλλά και οι πληρωμές (όπως για παράδειγμα για Τουρισμό, μεταφορές, συνεισφορές, τόκους κλπ) αποτελούν το **ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών**.

Το εμπορικό ισοζύγιο και το ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών αποτελούν το **ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών** που δείχνει την καθαρά θέση της χώρας από τις εισαγωγές και εξαγωγές των εμπορευμάτων και υπηρεσιών και τις πληρωμές. Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο είναι το **ισοζύγιο κίνησης των κεφαλαίων** που δείχνει τις εισροές κεφαλαίων (για παράδειγμα εισαγωγή κεφαλαίων για σύναψη δανείων, επενδύσεων κλπ) και εκροές κεφαλαίων (για παράδειγμα για επενδύσεις στο εξωτερικό, επαναπατρισμό κεφαλαίων, εξόφληση εξωτερικών δανείων κλπ). Το ισοζύγιο κίνησης των κεφαλαίων δείχνει και παρουσιάζει τα στοιχεία που επηρεάζουν την περιουσιακή θέση της χώρας. Στον ακόλουθο Πίνακα 1 παρουσιάζεται η ανάλυση και η απεικόνιση του Ισοζυγίου των Εξωτερικών Πληρωμών.

Πίνακας 1: Ισοζύγιο Εξωτερικών Πληρωμών

ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ	
	Εισαγωγές Αγαθών
Καύσιμα	
Χωρίς Καύσιμα	
	Εξαγωγές Αγαθών
Καύσιμα	
Χωρίς Καύσιμα	
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ
Άδηλοι Πόροι	
Άδηλες Πληρωμές	
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΔΗΛΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
Κίνηση Κεφαλαίων (Καθαρή)	
Ιδιωτικός Τομέας	
Δημόσιος Τομέας	
Χρεολύσια	
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΡΑΒΗΚΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	
ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	
ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΩΝ ΧΡΥΣΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΙΣΟΤΙΜΙΩΝ	
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ
Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	
Μεταβολή Συναλλαγματικών Διαθεσίμων	
Μεταβολή Υπολοίπων Clearings	
	ΥΨΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ

Το **ισοζύγιο πληρωμών** μίας χώρας καταγράφει όλες τις οικονομικές συναλλαγές στη διάρκεια μίας περιόδου ανάμεσα στη χώρα και στον υπόλοιπο και το ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων. Το ισοζύγιο κίνησης κεφαλαίων περιλαμβάνει την καθαρή κίνηση βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων κεφαλαίων των ιδιωτών και του δημοσίου και τα χρεολύσια. Το **ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών** περιλαμβάνει το **ισοζύγιο αδήλων πόρων** που καταγράφει τις εισαγωγές και εξαγωγές υπηρεσιών και το **εμπορικό ισοζύγιο** που καταγράφει τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων.

Τα επί μέρους ισοζύγια που περιλαμβάνονται στο ισοζύγιο των εξωτερικών πληρωμών πολύ σπάνια είναι ισοσκελισμένα, καθόσον οι αποφάσεις για τις διάφορες κατηγορίες συναλλαγών παίρνονται από χιλιάδες άτομα είτε φορείς. Το γενικό ισοζύγιο πληρωμών αποτελεί το άθροισμα των επί-μέρους ισοζυγίων και παρουσιάζει την γενική εικόνα των εξωτερικών συναλλαγών της χώρας. Το σύνολο

των πληρωμών της χώρας θα πρέπει να αντισταθμίζεται από το σύνολο των εισπράξεων. Αυτό σημαίνει ότι λογιστικά το **ισοζύγιο πληρωμών** θα πρέπει να είναι πάντοτε ισοσκελισμένο. Οι όροι έλλειμμα και πλεόνασμα λοιπόν δεν αφορούν το υπόλοιπο του ισοζυγίου πληρωμών. Το ισοζύγιο θεωρείται ότι έχει έλλειμμα όταν προκειμένου να το ισοσκελίσει η χώρα θα πρέπει να υποστεί εκροή χρυσού είτε συναλλάγματος προς άλλες χώρες είτε να δανειστεί από τοπ εξωτερικό. Αντίθετα το ισοζύγιο θεωρείται ότι έχει πλεόνασμα όταν η ισοσκέλιση του έγινε με εισροή χρυσού είτε συναλλάγματος από άλλες χώρες είτε με αύξηση των ρευστοποιήσιμων απαιτήσεων της χώρας για περιουσιακά στοιχεία άλλων χωρών.

Πίνακας 2: Το Ισοζύγιο Πληρωμών (1982-1992 σε εκατομμύρια δολάρια)

Έτος	Εξαγωγές	Εισαγωγές	Εμπορικό Ισοζύγιο	Άδηλοι Πόροι (*)	Άδηλες Πληρωμές (*)	Ισοζύγιο Αδ. Πόρων	Ισοζύγιο Τρχ.Σ/γων
1982	4141	10068	- 5927	6097	2055	4042	-1885
1983	4105	9491	- 5386	5526	2019	3507	-1879
1984	4394	9744	- 5350	5288	1068	3220	-2130
1985	4293	10561	- 6268	5260	2268	2992	-3276
1986	4512	10198	- 5686	6511	2598	3913	-1773
1987	5613	12556	- 6943	8566	2843	5723	-1220
1988	5933	13564	- 7631	10099	3425	6674	- 957
1989	5994	15114	- 9120	10281	3734	6547	-2573
1990	6364	18692	-12328	13040	4274	8766	-3562
1991	6779	19090	-12311	15413	4562	10851	-1460

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος).

Σημείωση: (*)Οι **εισπράξεις (Άδηλοι πόροι)** προέρχονται κυρίως από το τουριστικό συνάλλαγμα που εισρέει από τις άλλες χώρες στην Ελλάδα, την εμπορική ναυτιλία, τα μεταναστευτικά εμβάσματα, τις λοιπές υπηρεσίες, και τις μεταβιβάσεις από την ΕΟΚ, ενώ οι **Άδηλες πληρωμές** προέρχονται κυρίως από το τουριστικό συνάλλαγμα που φεύγει από την Ελλάδα προς τις άλλες χώρες, τις μεταφορές, τις υπηρεσίες του δημοσίου και τις λοιπές υπηρεσίες.

Οι άδηλοι πόροι προέρχονται κυρίως από τον τουρισμό, από τα ναυτιλιακά εμβάσματα και από τα μεταναστευτικά εμβάσματα. Ενώ παρ' όλο που υπάρχει μία διαχρονική αύξηση του τουρισμού, από την άλλη τα ναυτιλιακά εμβάσματα και τα μεταναστευτικά εμβάσματα δείχνουν μία μείωση που προέρχεται αντίστοιχα από την αύξηση των Ελληνικών εμπορικών πλοίων που αργούν καθώς επίσης και από την μείωση του αριθμού των Ελλήνων μεταναστών που εργαζόντουσαν στην Δυτική Γερμανία. Αντίστοιχα οι άδηλες πληρωμές προέρχονται κυρίως από το τουριστικό συνάλλαγμα που φεύγει από την Ελλάδα προς τις άλλες χώρες και τις μεταφορές. Από τον Πίνακα 2 παρατηρούμε το *ισοζύγιο πληρωμών* για την Ελληνική οικονομία στην χρονική περίοδο από το 1982 έως το 1992. Από ότι παρατηρούμε οι εισαγωγές και οι εξαγωγές εμφανίζουν μία αυξητική τάση.

Το **Ισοζύγιο των άδηλων συναλλαγών** (δηλαδή η διαφορά μεταξύ των αδήλων πόρων μείον τις άδηλες πληρωμές) δείχνει μια μειωτική τάση από το 1982 μέχρι το 1986 και μετά μία διαδοχική αύξηση μέχρι το 1991 αντίστοιχα. Τέλος το *Ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών* (δηλαδή η διαφορά μεταξύ του *Εμπορικού Ισοζυγίου* και

του *Ισοζυγίου των άδηλων συναλλαγών*) είναι ελλειμματικό για όλη την χρονική περίοδο από το 1982 μέχρι το 1991.

Εξετάζοντας τις μεταβολές των εισαγωγών και των εξαγωγών για την Ελληνική οικονομία, παρατηρούμε ότι τόσο οι εισαγωγές όσο και οι εξαγωγές αυξάνονται ετησίως συνεχώς. Η αύξηση των εξαγωγών οφείλεται κυρίως στην αύξηση από τις εξαγωγές των γεωργικών προϊόντων καθώς επίσης και στην αύξηση των εξαγωγών των βιομηχανικών προϊόντων. Περίπου πάνω από το ήμισυ των εξαγωγών των γεωργικών προϊόντων κατευθύνονται προς τις χώρες μέλη της Ε.Ε., ενώ υπάρχουν περαιτέρω περιθώρια για την αύξηση των εξαγωγών των Ελληνικών γεωργικών προϊόντων προς τα κράτη μέλη της Ε.Ε. με την *αναδιάρθρωση της γεωργικής παραγωγής* (δηλαδή την παραγωγή γεωργικών προϊόντων που έχουν μεγαλύτερη ζήτηση στα κράτη μέλη της Ε.Ε.). Επίσης περισσότερο από το 60% από τις εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων κατευθύνονται προς τα κράτη μέλη της Ε.Ε.. Τις πρώτες θέσεις από τις εξαγωγές των βιομηχανικών προϊόντων καταλαμβάνουν τα καταναλωτικά είδη (όπως λ.χ. κλωστο-υφαντουργικά, ενδύματα, υποδήματα, οικοδομικά προϊόντα και είδη οικιακής χρήσης).

Η σχέση μεταξύ των εξαγωγών και των εισαγωγών είναι περίπου 50%-60%, (δηλαδή οι εξαγωγές καλύπτουν μονάχα το ήμισυ περίπου των εισαγωγών, ενώ το υπόλοιπο ποσό καλύπτεται από τους άδηλους πόρους που όμως και αυτοί συνεχώς μειώνονται). Πλεονάσματα εξαγωγών (έναντι των εισαγωγών) υπάρχουν μονάχα για τον καπνό, τα έλαια, ενώ τα μεγαλύτερα ελλείμματα των εξαγωγών (έναντι των εισαγωγών) υπάρχουν για τα μηχανήματα, τα βιομηχανικά είδη, τα καύσιμα, τα λιπαντικά και τα χημικά προϊόντα.

Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου την περίοδο από το 1962 μέχρι το 1972 παρουσιάζει συνεχείς αυξήσεις (με εξαίρεση την περίοδο του 1967). Η σχέση των εξαγωγών προς τις εισαγωγές κυμαίνεται την χρονική αυτή περίοδο σε ποσοστά μεταξύ 29% και 37%, (με εξαίρεση το έτος 1967 όπου το ποσοστό ανερχόταν σε 41,7%). Από το 1973 η σχέση των εξαγωγών προς τις εισαγωγές κυμαίνεται σε ποσοστά ανώτερα από 40%. Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει την μακροχρόνια εξέλιξη των εμπορικών συναλλαγών της χώρας σε εγχώριο νόμισμα, με βάση την τελωνειακή στατιστική.

Πίνακας 3: Εμπορικό Ισοζύγιο και Εξαγωγές σαν ποσοστό των Εισαγωγών

Έτος	Εμπορικό Ισοζύγιο	Εξαγωγές % Εισαγωγών
1962	- 13534	35,7 %
1963	- 15426	36,1 %
1964	- 17296	34,9 %
1965	- 24179	28,9 %
1966	- 24506	33,2 %
1967	- 20732	41,7 %
1968	- 27783	33,6 %
1969	- 31216	34,7 %
1970	- 39474	32,8 %

1971	-	43068	31,6 %
1972	-	44248	37,1 %
1973	-	60167	41,6 %
1974	-	71291	46,1 %
1975	-	97600	43,3 %
1976	-	129348	42,0 %
1977	-	150820	40,2 %
1978	-	164002	43,0 %
1979	-	212582	40,4 %
1980	-	231773	48,8 %
1981	-	255836	48,2 %
1982	-	379639	43,0 %
1983	-	455643	46,3 %
1984	-	541263	50,1 %
1985	-	782712	44,5 %
1986	-	792303	49,9 %
1987	-	912284	51,1 %
1988	-	980564	44,2 %
1989	-	1394772	46,9 %
1990	-	1786219	41,5 %
1991	-	2181263	42,0 %

Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας), Μηνιαία Στατιστικά Δελτία.

Το εμπορικό ισοζύγιο (δηλαδή εξαγωγές μείον εισαγωγές) είναι συνεχώς ελλειμματικό και η αύξηση του εμπορικού ισοζυγίου (η επιδείνωση του) οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εισαγωγών και στην στροφή των καταναλωτών προς τα εισαγόμενα προϊόντα (σε αυτό συνετέλεσε και η αύξηση της εισαγωγής των νέων καταλυτικών ιδιωτικών προϊόντων). Οι εξαγωγές εξαρτώνται από τη συναλλαγματική ισοτιμία και το πραγματικό εισόδημα της αλλοδαπής. Μία αύξηση της πραγματικής ισοτιμίας (πραγματική υποτίμηση) θα μειώσει τις τιμές των εγχωρίων αγαθών σε ξένο νόμισμα και συνεπώς θα αυξήσει τη ζήτηση για εξαγωγές. Αντίστοιχα, οι εισαγωγές εξαρτώνται από την πραγματική ισοτιμία και το εγχώριο πραγματικό εισόδημα. Από την άλλη πλευρά μία αύξηση του εγχωρίου πραγματικού εισοδήματος θα αυξήσει τη ζήτηση για εισαγωγές. Η εξίσωση του εμπορικού ισοζυγίου σε σταθερές τιμές εξαρτάται από τους προσδιοριστικούς παράγοντες των εισαγωγών και των εξαγωγών. Μία αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας θα αυξήσει τις εξαγωγές και θα μειώσει τις εισαγωγές. Με μια πραγματική υποτίμηση το πόσο που πληρώνει μία χώρα για κάθε μονάδα εισαγωγών θα αυξηθεί και μπορεί να αντισταθμιστεί με μείωση του όγκου τους. Το εμπορικό ισοζύγιο εξαρτάται θετικά από την ονομαστική ισοτιμία και αρνητικά από το εισόδημα.

2.1.8 Μέτρα Αποκατάστασης της Ισορροπίας στο Ισοζύγιο των Εξωτερικών Πληρωμών

Μια αύξηση των καθαρών εξαγωγών θα αυξήσει την συνολική ζήτηση στην οικονομία και θα τονώσει το εθνικό προϊόν, το εισόδημα και την απασχόληση. Εάν όμως η οικονομία ήταν ήδη σε κατάσταση πλήρους απασχόλησης, τότε η αύξηση των καθαρών εξαγωγών θα δημιουργήσει πληθωριστικές τάσεις. Από την άλλη πλευρά μια μείωση των καθαρών εξαγωγών θα έχει τα αντίθετα αποτελέσματα, όπως για

παράδειγμα θα μειωθεί η συνολική ζήτηση των αγαθών και των υπηρεσιών καθώς επίσης θα μειωθεί το εθνικό προϊόν, το εισόδημα και η απασχόληση.

Όταν μια χώρα αντιμετωπίζει έλλειμμα από τις συναλλαγές της με το εξωτερικό τότε χρειάζεται να το καλύπτει με εκροή συναλλάγματος είτε χρυσού είτε με εξωτερικό δανεισμό. Εάν το έλλειμμα διαρκεί για αρκετά χρόνια τότε τα αποθέματα σε συνάλλαγμα και χρυσό στην κεντρική τράπεζα θα αρχίσουν να εξαντλούνται και η οικονομία να επιβαρύνεται συνεχώς με εξωτερικό δανεισμό. Η χώρα στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να λάβει ορισμένα από τα ακόλουθα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα:

- Η χώρα μπορεί να επιδιώξει την μείωση του κόστους παραγωγής και των τιμών με μέτρα που στοχεύουν στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην μείωση της μονοπωλιακής δύναμης.
- Η χώρα μπορεί να επιδιώξει την μείωση της συνολικής ζήτησης και του ρυθμού του πληθωρισμού με την περιοριστική δημοσιονομική, πιστωτική, νομισματική και εισοδηματική πολιτική.
- Η χώρα μπορεί να επιδιώξει την μείωση την υποτίμηση του νομίσματος της ώστε να μειώσει δηλαδή την ανταλλακτική αξία του σχετικά με τα άλλα νομίσματα των υπολοίπων χωρών, ώστε να αυξηθούν οι τιμές των εισαγομένων προϊόντων και να μειωθούν οι τιμές των εξαγομένων προϊόντων και ακολούθως να μπορεί να μειωθεί το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών.
- Η χώρα μπορεί να επιδιώξει να αφήσει την ισοτιμία του νομίσματος της να διαμορφώνεται ελεύθερα στις αγορές συναλλάγματος με βάση την ζήτηση και την προσφορά.
- Η χώρα μπορεί να επιδιώξει μετά το έλλειμμα να λάβει μέτρα περιορισμού των εισαγωγών (για παράδειγμα την επιβολή των δασμών είτε ποσοτικών περιορισμών στις εισαγωγές) καθώς επίσης και στην εξαγωγή των κεφαλαίων (για παράδειγμα να απαγορεύσει την εξαγωγή κεφαλαίων για επενδύσεις) είτε ακόμη να ενθαρρύνει τις εξαγωγές (για παράδειγμα με την χορήγηση επιδοτήσεων).